

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ant. Augustini Archiep. Tarracon. De Emendatione Gratiani Libri Duo

Agustín, Antonio

Dvisbvirgi ad Rhenvm ; Arnhemii, 1676

XIIX. De eadem re

urn:nbn:de:hbz:466:1-10603

id verum esse ait, cum scit, aut probabiliter credit, falsum illum juraturum. Judex quoque exigens sacramentum juris ordine observato, si-
ve per se, siue parte petente, non peccat, etsi
sciat, vel credat illum falso juraturum, ut B.
Thomas scribit. ¹⁰ A. Cetera alterius actionis
sint.

De eadem Re.

DIALOGUS DECIMUSOCTAVUS.

C Quid illud est, quod apud Gratianum
legitur ^a ex Nicolai responso ad consulta
Bulgarorum: *A quodam Judeo nescitis, utrum
Christiano, an pagano, multos in patria vestra
baptizatos asseritis?* quo pacto is, qui Judæus
erat, potuit paganus esse? aut de eo, quem
S 5 certum

^a De consec. d. 4. c. 24. à quodam.

¹⁰ Illa quoque Gratiani verba sunt in eodem li-
bro 22. q. 5. in princ. Quod autem quinto loco
quæritur, si licitum esset, quod Archidiaconus
juraverat, an Episcopus esset reus perjurii, qui
ad pejerandum Archidiaconum cogebat; facile
potest discerni. Si enim consentiens pari pœna
cum faciente puniendus est; multo magis ille,
qui cogit, reus admissi criminis probatur.

certum erat, Judæum esse, dubitabatur, num
 Christianus esset, an paganus? A. Consulisti
 fontes ejus capitibus? nuper enim prodierunt illa
 Nicolai responsa. C. Consului. caput est civ.
 non tertium, ut Demochares edidit. Varietas
 verborum nulla est, neque etiam apud Ivonem
 Carnotensem.^a A. In libro^b Cæsaraugustano
 inveni: *A quodam viro, pro, A quodam Judæo,*
 scriptum. quod mihi vehementer placuit. Sunt
 qui putent illum Judæum natione fuisse, non
 religione. C. Id mihi non fit verisimile.¹ Sed
 cur magis credendum est huic libro, quam fon-
 tibus ipsis? A. Quia non sunt ipsi fontes, sed
 fontium

^a Ivo lib. 1. tit. 2. c. 22. panorm. & part. 1. c.
 148. decr. ^b Cæs. lib. 12. c. 62.

I De consecrat. distinct. 4. cap. 24. in Romano
 libro inscriptio est. Item Nicolaus ad consulta
 Bulgaror. cap. 104. A quodam Judæo nescitis,
 utrum Christiano, an pagano &c. In margine
 hæc sunt. Sent. 4. dist. 3. Alger. l. 3. cap. 6. Ivo
 p. 1. c. 148. Pann. l. 1. c. 29. Et in notis. Judæo]
 Apud Algerum est, ut audio. Verum in origi-
 nali post hoc caput sequuntur verba hæc: Sed
 primum, utrum Christianus, an paganus ipse
 Judæus extiterit, vel si postmodum factus fue-
 rit Christianus. investigandum est. (*ipse vir, pro
 ipse Iud. scribo.*)

fontium imagines. Idem de veteribus libris dicendum est: in quo plerique falluntur. Dum enim putant satis esse, si quid in veteri libro invenerint, referre; etiam ea, quæ recte edita sunt, mutare audent. Sed multo tutius est, probare prius omnia, & cum priori, & posteriori sententia conferre. Et quia de falsis inscriptionibus aliis diebus actum est; vide, quid in hoc eodem libro Cæsaraugustano^a & in alio veteri legi Syricio Papæ adscriptum: *Vino agrotum baptizari posse, modo in nomine Trinitatis baptizetur.* C. Hoc Ecclesia catholica non recepit. B. Neque Syricius hoc unquam dixit: sed vanus aliquis semipaganus. Quid? illud, quod apud Ivonem^b inveni ex Augustini libris^c acceptum, *Concilium Sardicense concilium Ariannorum* fuit? A. Ego id non apud Ivonem solum, sed etiam in aliis libris legi;^d & aut Augustinum falso deceptum fuisse putavi, aut ea verba non esse Augustini. Et in Africa fuisse id concilium non rejectum apparet ex *concilio Carthagenen.* I. cap. v.^e in quo sanctissimum concilium appellatur. Licet sextæ synodi Patres, in quibus ipse Aurelius Augustinus fuit, non agnoverunt

^a Cæs. lib. 12. c. 9. ^b Ivo p. 4. c. 80. dec. ^c Aug. contra Cresconium lib. 3. c. 4. ^d Cæs. lib. 1. c. 47. ^e Dist. 71. c. 6. *Privatus. al. Primatus.*

gnoverunt duos esse ejusdem concilii canones; qui à Legatis Romanis concilii Nicæni esse dicebantur. Mitto, quod in Corpore canonum, & in omnibus Græcis & Latinis collectionibus conciliorum habeantur, & in Leonis IV. ^a *epistula* inter eos numerentur, per quos judicant, & judicantur Episcopi. ² Sed quo progredimur? redeamus ad Antonini notas. ^b B. Non multa reliqua sunt. Quorum primum est de differentia ejus, qui veterem hæresim defendit, & ejus, qui novam suscitatur. illum excommunicatum esse, & suspensum ab executione ordinis, & jurisdictionis, & sic neminem posse excommunicare: de alio Gratianus dubitat, quia toleratur, & non rejicitur, ut excommunicatus, & sic valent ab eo gesta. Joannes & Antoninus omnes esse excommunicatos affirmant, & neminem posse excommunicare: licet alia gerat, dum toleratur. A. Non id aperte Gratianus dicit, quod isti notant. Servandæ autem sunt

^a *Distin. 20. c. 1.* ^b *24. q. 1. in prin. & c. 4. audivimus. p. 1.*

² *Distinct. 71. c. 6. in eodem libro inscriptio est. Item ex concilio Carthagin. 1. c. 5. Primatus Episcopus Vegeselisitanus dixit &c. In margine est. Burc. l. 2. c. 43. Ivo p. 6. c. 144. Ans. l. 6. c. 124. Primatus) al. privatus. (scribo, Privatus.)*

sunt Lucii tertii, & Innocentii tertii constitutiones, 3 B. Quædam postea notat B. Antoninus, 2 sed oblitus est locum certum indicare, in quo ea Gratianus scripserit; sunt autem ea, quæ refert, distinct. 2. non in eadem illa *caussa* xxiv. in qua superiora continebantur. Quæritur

2 *cap. ad abolendam. & c. excommunicamus. de heret.*

3 *Gratiani verba sunt in eodem libro 24. q. 1. in princ. Quod autem ab hæretico aliquis deponi, aut excommunicari non possit facile probatur. Omnis enim hæreticus aut jam damnatam hæresim sequitur, aut novam confingit. Qui vero hæresim jam damnatum sequitur, ejus se participem facit &c. Et cap. 4. Audivimus par. 1. Sin autem ex corde suo novam hæresim confinxerint; ex quo talia prædicare cœpit, neminem damnare potuit: quia nec potest dejicere quemquam jam prostratus &c. In notis est. Sin autem) Non defuerunt, qui crederent hæc quoque esse Alexandri. Sed apud Ivonem, & in Pannormia non habentur: & in vetustis Gratiani codicibus hic est ea nota. quæ solet apponi verbis Gratiani. Et est secundum membrum divisionis in ipso quæstionis principio à Gratiano propositæ: omninoque & stylus, & quæ dicuntur, ad id confirmandum concurrunt.*

tur de lapsis post baptisma in aliquod crimen, & pænitentibus an possint ad ordines sacros & dignitates, vel parochias promoveri: ut jam promoti permanere post crimina in eisdem & ad alia promoveri queant. Refertur Gratiani distinctio: ^a ut si vere eos pæniteat, utrumque possint: si fecte, neutrum possint. Obicit hic noster exceptionem de his criminibus, quæ inducunt irregularitatem. Neque enim pænitere satis est, sed superioris dispensatio est necessaria. Alia distinctio ^b Gratiani est, si crimina sunt occulta, tunc possint promoveri; si manifesta, non possint. Sed eodem modo addatur exceptio irregularitatis. & ex qualitate criminum cognosci poterit, an requiratur dispensatio, & an dispensare debeat Episcopus, vel Pontifex Romanus. A. Hoc ipsum Gratianus fateretur. ⁴ B. Capitale crimen extremo loco

positum

^a Dist. 50. c. 24. sacerdos p. quomodo. ^b cap. 32. presbyteros. in fine. e. dist.

⁴ Hæc etiam sunt in eodem libro Gratiani verba, distinct. 50. c. 24. Sacerdos. par. 1. Sunt quidam, quos non odium criminis, sed timor utilitatis, & amissio proprii gradus, & ambitio celsioris ad pænitentiam cogit. Hos sacri canones irreparabiliter (al. irreparabiliter) dejiciunt &c.

Et

positum est adversus Gratianum de *pœnitentiis distinct.* 1. & ejus fratrem, ut vulgus putat, Petrum Lombardum, quem Magistrum sententiarum appellant. Ambo enim fratres quæstionem proponunt, an sit necessaria oris confessio, quam sacramentalem vocant, ad remissionem peccatorum; vel sola contritio cordis, & secreta satisfactio sufficiat, etiam si copia vel facultas adsit presbyteri. Neuter solvit quæstionem: immo Gratianus^a multis in utramque partem relatis ait. *Cui autem harum potius adhaerendum sit, lectoris judicio reservatur. Utraque enim fautores habet sapientes & religiosos viros.* Mox addit *Theodori Cantuariensis* verba. *Quidam Deo solummodo confiteri debere peccata dicunt, ut Græci: quidam vero sacerdotibus confitenda esse percensent, ut tota fere sancta ecclesia, & quæ sequuntur. A. Cabilonensis concilii secundi sub Carolo*

^a De pen. d. 1. c. 88. *quamvis. p. quibus. & c. ult.*

Et cap. 32. presbyteros. in fine. e. dist. Possunt & aliter distingui præmissæ auctoritates. Quorum enim crimina manifesta sunt; ante vel post ordinationem, à sacris ordinibus dejiciendi sunt: quorum autem peccata occulta sunt, & satisfactione secreta, secundum sacerdotis edictum purgata; in propriis ordinibus remanere possunt. *In margine est, Raban. pæn. c. 1.*

rolo verba sunt *capit. xxxiii.* Referunt etiam Capitularia^a & Burchardus,^b & Ivo.^c Sed hi duo ut Gratianus; Capitularia, & concilia carent illis verbis, ut Græci: item illis; *ut tota fere sancta ecclesia.* Et Gratianus quæstionem aliis verbis proponit. Neque enim is illa addit, *cum facultas adest presbyteri.* Et cum hæc quæstio ante Innocentii tertii^d in concilio generali *capit. xxi.* constitutionem proposita fuerit à B. Thoma, & Antonino; uterque frater crimine liberatur. Non quod sacramentum pænitentiae non sit à Christo institutum, cujus partes sunt contritio, confessio, & satisfactio, ut in concilio Tridentino aperte definitum est: sed quo tempore confitendum esset sacerdotibus hoc tum primum declaratum est. B. Vis dicam, quod sentio? A. Quid est, cur opus sit, veniam petere? B. Tota hæc distinctio *plus nocet nobis, quam prodest.* Male autem incerta sunt hæc, ut *questio tertia causæ xxxiii.* & postea aliæ quæstiones, & causæ additæ. Præstitisset de pœnitentiis post omnes causas ante tractatum de consecratione conscribere. A. Sunt, qui putent hos duos tractatus non esse Gratiani, quamvis Gratianus ipse aliquot locis in causis

^a *Capit. lib. 7. c. 58. in addit.* ^b *Burc. lib. 19. cap. 145.* ^c *Ivo part. 15. c. 155. decret.* ^d *De pœnit. & remis. c. omnis.*

eorum faciat mentionem; & in quibusdam libris non esse distinctos capitibus separatis; numeris autem capitum certum est nullum Gratiani volumen fuisse distinctum ante Contianam editionem. C. Cur tu eos numeros non sequeris, sed aliam rationem? A. Ego numeros addidi ante eam editionem; neque divinare potui, quid in ea scripturus esset Contius. Varietatis causa est, quod ille caput secundum appellat, quod ego primum esse puto. principium enim quæstionis primum caput appellare nolui, quotiens verbis Gratiani constat. Est etiam alia varietatis causa in capitibus Paleæ nomine adscriptis, quæ ab eo nonnunquam omittuntur, aliquando numerum augent. Sed quid Romani selecti viri de hac prima distinctione statuunt? B. Hæc verba in scheda inveni. *Tractatus hic de pœnitentia non videtur esse Gratiani, sed alicujus paulo antiquioris, & totus huc videtur translatus. deestque in exemplaribus antiquis.* A. Non esse antiquioris Gratiano apparet, quia multa ex Digestis adfert, & ex aliis libris juris civilis, quæ omnia sunt Gratiani tempore quasi postliminio restituta. B. Nimius est in his referendis, & valde ineptus. sed alia verba referam selectorum virorum. Verbis Gratiani in extrema hac distinctione: *Cui autem harum &c.* hæc adscribi jusserunt. *Errat in hoc*

T

Gratia-

Gratianus. & non est dubitandum, quin peccata mortalia, quantumcumque occulta, sacerdoti secreto sint confitenda: & nullus defendit alteram opinionem, quam quisque voluerit. Item verbis Theodori, vel potius concilii Cabilonenfis alia addunt.^a Cum enim ita scriptum sit. Confessio itaque, quæ soli Deo fit, quod est iustorum, purgat peccata. Ea vero, quæ sacerdoti fit, docet, qualiter ipsa purgentur peccata. Adjiunt Romani. Non docet, sed efficit veram purgationem: & sacerdos tamquam Dei minister vere purgat a peccatis. & glossa in verbo docet errat, dum ait: hoc est signum sacerdoti, quod peccata dimittuntur confitenti per contritionem, nam vere dimittuntur per absolutionem sacerdotis: & falsum est, quod ipsa absolutio sit signum remissionis, cum sit causa efficiens remissionis. Illud etiam mutant, quod in eodem capite dicitur: Deus namque saluus & sanctitatis auctor: sanitatis auctor scribendum censent; & postea, hanc suæ potentie medicinam, non suæ penitentia. utrumque ex conciliis, nisi quod illic vox medicinam omittitur. quæ neque in Capitularibus est, neque apud Burchardum & Ivonem.⁵ A. Suntne alia in eadem distinctione

^a c. ultim. de pen. d. i.

⁵ Initio tractatus de penitentia in Gregoria-

tionem^a animadversa? B. *Capite sexto, cujus initium, Si quis non dicam. addunt. Valde aliena*

T 2

na

^a De pen. d. I. cap. 6. si quis.

na editione scriptum est: *Questio tertia* (causæ xxxiii.) *Et in margine est. TRACTATUS de penitentia. Et mox Gratiani verba sunt. His breviter decursis, in quibus extra negotii finem aliquantulum evagati sumus, ad propositæ causæ tertiam quæstionem pertractandam (qua quæritur, Utrum sola cordis contritione, & secreta satisfactione, absque oris confessione quisque possit Deo satisfacere) redeamus &c. Ad vocem Utrum, est in margine additum. DISTINCT. I. Et in notis. Gratianus ad explicandam hanc tertiam quæstionem multa attulit. Quam perlongam tractationem, qui eum secuti sunt, in septem distinctiones diviserunt. In antiquioribus enim exemplaribus nulla est distinctionum separatio: in aliquibus vero in margine tantum est, Distinctio prima, secunda, &c. Utrum sola) Hæc conjungenda sunt cum superioribus quemadm. in pervetustis sunt conjuncta: ab illis enim pendent. Ante caput extremum ejusd. distinct. I. hæc Gratiani verba sunt. Quibus auctoritatibus vel quibus rationum firmitatis utraque sententia satisfactionis, & confessionis innitatur, in medium breviter exposuimus.*

posuimus.

na sunt he leges à disputatione de pænitentia, & capite xxxii. a extremo. Gratianus, vel quicum-

que

a c. 32. facilius p. hoc idem. e. d.

posuimus. Cui autem harum potius adhaerendum sit, lectoris iudicio reservatur. Utraque enim fautores habet sapientes, & religiosos viros. Unde Theodorus Cantuariensis Archiepiscopus ait in pænitentiali suo. Quidam Deo solummodo confiteri debere peccata dicunt, ut Græci. Quidam vero sacerdotibus confitenda esse percensent, ut tota fere sancta ecclesia &c. *In notis hæc sunt.* Lectoris iudicio) Certissimum est, & pro certissimo habendum, peccati mortalis necessariam esse confessionem sacramentalem, eo modo, eo tempore adhibitam, quo in concilio Tridentino post alia concilia est constitutum. *Extremo capiti hæc adduntur in notis.* Burchardus etiam, & Ivo caput hoc citant ex pænitentiali Theodori. In Capitularibus adjectis cap. 58. hæc leguntur. Quidam Deo solummodo confiteri debere dicunt peccata: quidam vero sacerdotibus confitenda esse percensent. Quod utrumque non sine magno fructu intra sanctam sit ecclesiam &c. In concilio Cabilonensi 2. c. 33. eadem fere habentur, addita ad initium voce Quia, & nonnullis aliis in extrema clausula, quæ notabuntur. Ut Græci] Hæc verba]

que est auctor hujus tractatus. ostendit se non recte
sentire de confessione sacramentali; Cum tamen hoc

T 3

sic

verba, itemque illa, ut tota fere sancta eccle-
sia, & illa, & hoc perfectorum est, & illa,
Quod est justorum, absunt quemadm. à Capi-
tulari, ita etiam à concilio. *In margine hæc sunt.*
In Capitul. adjectis c. 58. In Cabilon. conc. 2.
c. 33. Burch. l. 19. c. 145. Ivo p. 15. cap. 155.
Ad illa verba, Sed tamen Apostoli &c. additur in
marg. Et secundum Apostoli institutionem con-
fiteamur Jac. 5. *Et in notis.* In Capitulari, & con-
cilio pendet adhuc oratio, & priori illi mem-
bro, ut & Deo, &c. redditur nunc alterum
membrum his verbis, & secundum Apostoli
institutionem &c. *In scholio.* Docet] Id est, hoc
est signum sacerdoti, quod peccata dimittantur
confitenti per contritionem. *Additur in margin.*
Immo docet ordinarium purgandi modum esse
per sacerdotes absolutionem. Deus enim, ut
continuo subjungitur, sanitatem largitur ple-
rumque medicorum operatione. Operatione,
inquit, non ostensione. *Ad vocem sanctitatis,*
additur in margine. al. sanitatis. *In eodem extremo*
capite est: plerumque hanc præbet suæ peniten-
tiæ medicinam invisibili administratione; ple-
rumque medicorum operatione. *In notis est.*
Sua penitentia medicinam) In concilio, atque
apud

fit certum, quod dum adest facultas sacerdotis, quodvis peccatum mortale debemus ei secreto confiteri. Et quia Gratianus saepe repetit hujusmodi errorem, fiat hoc loco notatio. A. Si vox debemus consilium significat, nihil Gratianum lædit hoc consilium: si præceptum, non semper verum esse alii dicent. sed certis casibus puta mortis, vel periculi, vel ante Eucharistiæ sumptionem: alio tempore servanda est constitutio Innocentii tertii, & ei, qui eam observaverit, satis est, si propositum habeat confitendi tempore debito, cum contritione præsentis, ut docet Antoninus tuus post B. Thomam.⁶ B. Notantur etiam alia Gratiani verba capite xxcvi.^a Unde evidentiissime datur intelligi, quod sine confessione oris peccata possunt deleri. Falsum est, inquit, hoc inde probari. Et postea. Latentia vero peccata

^a c. 86. quis aliquando p. econtra auctoritas. d. p. Latentia. & c. 30. si cui. in fine e. dist.

apud Burchardum, & Ivonem legitur suæ potentia. A Capitulari autem (prout ex ipsius lectione animadverti potest) totum istud primum abest periodi membrum.

⁶ Capite sexto Si quis non dicam. ejusdem dist. 1. in eodem libro non sunt verba ex scheda selectorum virorum relata. Nihil etiam additum est cap. 32. Facilius. in fine.

non probantur sacerdoti necessario esse confitenda, & eius arbitrio expianda. Non recte, inquit, loquitur. & cap. xxx. Luce clarius constat &c. 7. Capite XIX.^a cuius initium, *Aut facta*. mendum in illis verbis est: *Tempus discernit emanforem à furtivo*: scribendum enim est *fugitivo ex Pandectis*.⁸ Sed melius est ordine librorum

T 4

Gratiani

^a c. 19. aut facta. e. d.

7 Quod dicitur apud Gratianum cap. 87. Romanis e. distin. 1. cuius initium, *Quis aliquando. par. E contra auctoritas. his verbis notatur*. Unde evidentissime datur intelligi, quod sine confessione oris peccata possunt deleri. *In notis est*. Unde evidentissime] Loquitur ex persona adversam partem substinentis. Vere enim ex illis auctoritatibus non hoc colligitur. Qui enim sacerdoti tamquam Deo confitetur, is minime dicitur se apud alios accusare, sed potius nescientibus aliis seipsum punire. &c. *Ad vers. Latentia vero peccata. nihil additur. Nihil etiam additur cap. 30. Si cui. vers. Luce clarius constat*.

8 Inscriptio capituli 19. *Aut facta. e. dist. in eodem libro hæc est*. Unde in Digestis tit. de pœnis. *In margin. est. Ibid. le. 16. (hoc est, lib. 48. Digest. tit. 19.) Ad illa verba, Tempus discernit emanforem à furtivo additur in notis. Furtivo in aliquot vetustis codicibus & originali est, fugitivo.*
sed

Gratiani de ejus erroribus agere. A. Id in alium diem differamus. Hoc tantum admoneo, superioribus Antonini locis exstare Philini^a triginta fere notata loca, quibus Gratianus ab glossis, ut vocat, reprehenditur.⁹

De

^a Philin. in c. ex parte. 2. ver. leges inserta. in. 43. prope fin. de rescr.

sed ob glossam non est emendatum. Ad illa verba, *Eventus spectatur, ut à clementissimo. additur. Clementissimo*] Sic emendatum est ex pandectis Florentinis, cum antea legeretur, *dementissimo*. Quod in Basilicis lib. 60. tit. 52. l. 16. sic explicatur. Vir clemens, nec seditiosus &c.

⁹ Verba Philini sunt. Gratianum improbat. Glossa in prin. dist. 13.

Gl. 2. in prin. dist. 18.

Gl. ult. in c. de Syracusane. (13.) dist. 28.

Gl. in c. Cenomanensem. (13.) par. cum ergo. ver. de fornicatione. dist. 56.

5. Gl. in c. statuimus. (8.) p. his omnib. dist. 61.

Gl. in c. Valentinianus. (3.) ver. electus. dist. 63.

Gl. un. in c. scire. (8.) p. necessario. & c. seq. dist. 76.

Gl. 2. in c. Sicut Christus. (75.) l. q. 1.

10. Gl. ult. in c. cum scriptura. (83.) l. q. 1.

Gl. in c. quod quidam. (97.) p. opponitur. ver. potestas. & ver. potestatem. e. q. 1.

Gl. in

*De Erroribus quibusdam, & mendis
Gratiani in distinctionibus.*

DIALOGUS DECIMUSNONUS.

B Quotiens in manus meas Gratiani liber ve-
nit, venit autem infrequens, totiens me
T 5 à legen-

Gl. in c. etsi illa (23.) & gl. 2. in p. breviter. 1. q. 7.

Gl. 3. in c. Euphemium. (7.) p. hinc. colligitur.
ver. infamen. 2. q. 3.

Gl. in c. à judicib. (33.) p. quod de arbitris. ver.
valeb. 2. q. 6.

15. Gl. in c. ei qui. (41.) p. nullus. ver. in no-
toriiis. 2. q. 6.

Gl. in c. si testes. (3.) p. soli testes. ver. instru-
mentis. 4. q. 3.

Gl. in c. nullus. (2.) p. aliquando. ver. per offi-
ciales. 4. q. 4.

Gl. in c. testimonium. (9.) p. nec honore. ver.
jurejurando. 11. q. 1.

Gl. in summa. 12. q. 1.

20. Gl. in c. præcipimus. (24.) p. cum ergo. ver.
sed notandum. e. q. 1.

Gl. in c. pen. p. si ergo. ver. hoc meum. e. q. 1.

Gl. in c. non sane. (15.) ver. patrocinium. 14. q. 5.

Gl. in c. si quis. (29.) p. qui autem. ver. repetun-
darum. 17. q. 4.

Gl. in

à legendo deterret initium. *Humanum genus duobus regitur, naturali videlicet jure, & moribus. Jus naturale est, quod in lege, & evangelio continetur.* His addit multa ex Isidoro sumpta in etymologiis, quæ etiam huic divisioni repugnant, ut illud: *Fas lex divina est, jus lex humana. Omne autem jus legibus & moribus constat. Jus aut naturale est, aut civile, aut gentium. Jus naturale est commune omnium nationum.* id melius jus gentium dixisset, sic enim postea definit. *Jus gentium appellatur, quia eo jure omnes fere gentes utuntur.* quasi vero jus omnium nationum naturale sit; omnium vero gentium, jus gentium: quo nihil ineptius inveniri potest. At hic noster *jus naturale dixit, quod in lege & in evan-*

Gl. in c. si illic. (29.) p. sed objicitur. ver. Achab.
23. q. 4.

25. Gl. 1. in c. si quippe. (45.) p. ex his. 27. q. 2.

Gl. in c. si quis. (24.) p. quamvis. ver. illud vero.
32. q. 7.

Gl. in c. omnis. (37.) p. alii è contrario. de pan.
d. 1.

Gl. in c. quis aliquando. (87.) p. è contra. ver.
confitemini. e. dist. 1.

Gl. in c. de quarta. ver. quadragenaria. de præ-
scri.